

Izložba *Kompozicije toka* Tonke Maleković i Sophie Freidhoff, predstavljena u okviru Programa Meštrovićevog paviljona u gostovanju u Etnografskom muzeju u Zagrebu, nastavlja dugogodišnji interes umjetnice za istraživanje grada kao fenomena, njegovog funkcioniranja i nevidljivih mehanizama koji oblikuju svakodnevni život njegovih stanovnika.

Projekt se temelji na dvogodišnjem istraživanju migracijskih kretanja u podunavskoj regiji, realiziranom u suradnji sa znanstvenicom Sophie Freidhoff, a kroz interdisciplinarni pristup spaja umjetničku praksu s metodologijom društvenih znanosti. *Kompozicije toka* istražuju isprepletene učinke migracija na društvenoj i individualnoj razini, uključujući različite skupine koje migracija pogađa, te povezuju simboličke, geografske, kulturne, ekonomske i fenomenološke aspekte s ciljem poticanja dijaloga na empatičkoj razini i promjene razumijevanja ovog složenog fenomena.

Video instalacija *Kompozicije toka* (2023.) omogućuje gledatelju pogled s povijesnog Kamenog mosta u Regensburgu prema Dunavu, gdje voda teče pored masivnog stupa i stvara dojam kretanja naprijed, dok tlo pod nogama ostaje čvrsto i stabilno. Ova vizualna metafora izražava unutarnju napetost i ambivalenciju koju mnogi migranti doživljavaju kada razmišljaju o odluci da napuste domovinu – kako se njihovi životi mijenjaju, u kojoj mjeri se poboljšavaju i koje alternative ostaju otvorene. Instalacija, *site-specific* po prirodi, strateški povezuje povijesni most, simbol prijelaza i pokreta, s Maksimilijanovom ulicom, glavnom pješačko-prometnom osi suvremenog grada, naglašavajući način na koji migracije oblikuju i generiraju dinamiku urbanog prostora. Sudionici projekta aktivno su doprinosili instalaciji doniranjem ili posudbom osobnih predmeta – kofera koji simboliziraju prijelaz, putovanje i prtljagu života – što je kasnije preneseno u videoformat.

Projekt se u svojoj cjelini razvija kroz tri suptilno isprepletene razine. Prva je simbolička i vizualna, u kojoj instalacija i video evociraju kretanje, prijelaz i ambivalenciju. Druga, statistička razina, prikazuje strukturalne uvjete migracije: brojke, obrazovanje, zaposlenje i ekonomske prilike, koje istovremeno informiraju i hladno kontekstualiziraju fenomen migracije unutar sustava. Treća razina je narativna, temeljena na upitniku i osobnim svjedočanstvima migranata, gdje se kroz otvorene odgovore otkrivaju nijanse njihovih iskustava – unutarnja previranja, izazovi integracije, emocionalni gubitci i ostvareni potencijali. Upravo suprotstavljanje ove tri dimenzije – simboličke, birokratske i intimno ljudske – omogućuje slojevit pristup fenomenu migracije i promišljanje o njegovoj kompleksnosti.

Tonka Maleković u ovom projektu propituje grad ne kao statičnu cjelinu, već kao kompleksni sustav u kojem migracije predstavljaju temeljni pokretač rasta i transformacije. Migranti, prema umjetničkom konceptu, postaju generatori urbanog tkiva – njihova mobilnost, svakodnevne borbe, dvojbe i prilagodbe nevidljivo, ali odlučno utječu na oblikovanje grada i njegovog društvenog i fizičkog tkiva. Promatrajući statistike i brojke, ali i individualne priče, uvide i subjektivne percepcije povezane s iskustvom izgradnje novog života daleko od doma, fenomen migracija prenosi se kroz višeslojnu umjetničko-znanstvenu perspektivu koja propituje ograničenja pojedinačnih disciplina, ali i potencijale koje otvara njihovo prožimanje.

Istraživački dio projekta uključivao je samostalno ispunjiv online upitnik, dostupan na osam jezika, te participativne formate koji su omogućili sudionicima da aktivno unesu vlastita iskustva u umjetničku instalaciju. Analiza rezultata kombinirala je kvantitativne podatke o obrazovanju, zaposlenju i ekonomskom statusu sudionika s otvorenim odgovorima u kojima migranti izražavaju nijanse svojih životnih odluka, osjećaja i izazova. Takva metodološka kombinacija otkriva višeslojnost migracije: materijalna poboljšanja često stoje nasuprot emocionalnim opterećenjima, sloboda kretanja egzistira u napetosti s nužnošću prilagodbe, a subjektivni doživljaji razotkrivaju složenost odluka koje statistike ne mogu prikazati. Naslov

rada referira se na koncept ljudskog prava slobode kretanja i s njime povezane ambivalencije između teorijske ideje i stvarnih subjektivnih iskustava migranata.

Umjetnički izraz Maleković kombinira vizualnu igru perspektive i pokreta s participativnim elementima, uključujući sudionike u stvaranje instalacije, što transformira umjetnost u polje socijalnog eksperimenta. Video instalacija, istovremeno informira i emocionalno angažira, omogućujući refleksiju o proturječnostima migracije i nužnosti zajedničkog suživota u urbanoj sredini. Rezultati istraživanja, prikazani kroz višeslojnu instalaciju, potvrđuju da migracija nije jednostavan čin, već proces koji uključuje niz individualnih i strukturnih faktora: ekonomskih, kulturnih, emotivnih i institucionalnih. Primjeri iz upitnika pokazuju kako migranti balansiraju između slobodnog izbora i nužnosti, kako prilagodba novoj zemlji nosi i osobna postignuća i emocionalne troškove, te kako svaki migrantski put nosi svoju jedinstvenu kombinaciju izazova i mogućnosti.

Kroz ovu slojevitú prezentaciju, *Kompozicije toka* djeluju na više razina: kao umjetnički rad, istraživački projekt i društvena intervencija. Kroz *site-specific* instalaciju u prostoru povijesnog i suvremenog Regensburga, projekt omogućuje interakciju između umjetnosti, znanstvene analize i javnog prostora, otvarajući dijalog o migracijama, slobodi kretanja i gradskim dinamikama koje migranti nevidljivo oblikuju. Izložba potiče promišljanje o migraciji ne kao krizi, već kao kompleksnom, višeslojnom fenomenu, te prepoznaje umjetnost kao ključni alat za razumijevanje i humanizaciju društvenih procesa.

Martina Miholić